Kulturhistoriske skatter

Spesialsamlingene ved HumSam-biblioteket, UiO

HumSam-biblioteket har en rik og mangfoldig samling eldre materiale. Spesialsamlingene har bokhistorisk og kulturhistorisk verdi og sier noe om både det samfunnet der bøkene ble skrevet og laget, og samfunnet der bøkene endte opp. Disse samlingene er viktige i bibliotekets arbeid med å formidle fag og kulturarv. Vi presenterer her to av våre mest levende spesialsamlinger, som brukes aktivt i forskning, formidling og undervisning ved Universitetet i Oslo. Disse samlingene tiltrekker seg også oppmerksomhet fra internasjonale forskere. En av de store utfordringene ved slike samlinger er manglende ressurser til registrering og digitalisering. En stor del av bibliotekets eldre materialet er fortsatt kun registrert i de gamle kortkatalogene, og vi ser ved digitalisering av papyrussamlingen og den asiatiske samlingen hvilket stort potensiale som ligger her ved økt fokus på tilgjengeliggjøring.

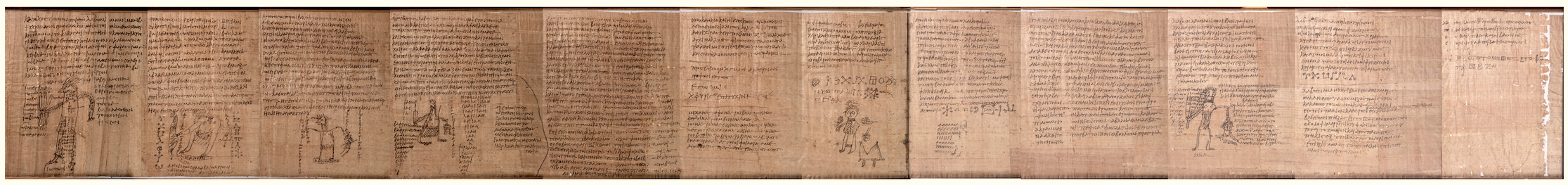

Papyrussamlingen

HumSam-bibliotekets papyrussamling er Nordens største samling av greske papyrustekster fra Egypt (300 f.Kr.-450 e.Kr.). Den ble startet av den klassiske filologen Samson Eitrem på 1910-tallet. Den vokste spesielt på 1930- og 1940-tallet gjennom kjøpene som Eitrem og kollegaen Leif Amundsen foretok, ofte gjennom felleskjøp med universitet i Storbritannia og USA. Dertil kom noen få gaver fra andre samlinger (J. Lieblien, H. Ludin Janssen). Samlingen består i dag av ca. 2400 dokument, de fleste fortsatt upubliserte. Den huses i et rom på biblioteket hvor papyrologene forsker på materialet, som blir publisert i enkelte artikler og i en egen serie, Papyri Osloenses. De første tre bindene av Papyri Osloenses kom ut i 1925-1936 og to nye bind er nå i ferd med å publiseres gjennom utgivelsesprosjektet ledet av Anastasia Maravela, professor i gresk ved UiO. Samarbeidet med forskningsmiljøet er tett og gjelder all aktiviteten på samlingen.

Materiale: papyruser (de fleste dokumentene), ostraka (potteskår, ca. 30), mumie-etiketter i tre (2), lintekstil (1), pergament (ca. 150).
Periode: antikken (3. århr. f.Kr. - 7. århr. e.Kr.), tidlig middelalder (koptiske pergament).
Språk: gresk (de fleste dokumentene), egyptisk i alle dets skriftlige former: hieroglyfisk (1), hieratisk (2), demotisk (ca. 20) og koptisk (ca. 220), arabisk (12), latin (5).
Digitalisering: på nettsidene til UBs database, **OPES** - Oslo Papyrus Electronic System (opes.uio.no) tilgjengeliggjøres metadata (informasjon om gjenstandenes fysiske aspekter som mål, tilstand osv., tekstens datering og innhold, bibliografiske referanser), høyoppløselige bilder og oversettelsen av de publiserte dokumentene. Det internasjonale papyrologiske dugnadsarbeidet Papyri.info (som Oslo-samlingen er en del av) gjør originaltekstene til alle publiserte papyrusene tilgjengelige i én søkbar og open access database.

Konservering: arbeid utføres ved behov gjennom et samarbeid med papyruskonservatoren ved Universitetsbiblioteket i Leipzig (Jörg Graf) og konservatorene på NB. Mindre intervensjoner utføres av papyrologene.
Formidling og undervisning: papyrologisk sommerskole og mottak av praksisstudenter, populærvitenskapelige publikasjoner, guidede turer for både UiOs studenter og skoler og deltakelse på arrangementer som Forskningstorget. Enkelte besøk gjennom avtale med bestyreren.

Den asiatiske samlingen

Den asiatiske spesialsamlingen ved Universitetsbiblioteket i Oslo består stort sett av eldre materiale på kinesisk, japansk og tibetansk. I tillegg har vi en del materiale på mandsju og mongolsk, samt noe på singalesisk, pali og sørøstasiatiske språk. Mesteparten av dette materialet ble bragt til Norge av nordmenn som jobbet i Asia rundt forrige århundreskiftet, kanskje særlig misjonærer. De ulike delene av samlingen har forskjellige særegenheter; den **kinesiske** består i stor grad av kristen litteratur, litterære klassikere og buddhistisk litteratur i tillegg til lærebøker og ymse annet. Størstedelen av den **tibetanske** samlingen består av buddhistiske skrifter (tresnitt) og håndskrevne tekster innen bon-religionen, donert av misjonæren Theodor Sørensen (1837-1959). Et særtrekk ved den **japanske** samlingen er de mange illustrasjonene i bøkene; dette er typisk for tresnittmateriale fra Edo-perioden (1603-1868).

Omfanget er ca. 70 titler med 400 bind. Innholdet er meget variert, og innbefatter blant annet leksika, botanikk, religion, noveller og historiske romaner. Mye av det kinesiske materialet ble katalogisert på begynnelsen av 1990-tallet og er tilgjengelig i en egen katalog, «Catalogue of older Chinese Books». Noen få titler ligger også i Alma.

Bøker på mandsju og mongolsk er stort sett gjenfinnbare bare via tidsskriftartikler forfattet av gjesteforskere som tidligere har jobbet med samlingen vår, eller i håndskrevne kataloger. Mange av de japanske bøkene er registrert i «Union Catalog of Early Japanese Books in Europe», noen finnes også i Oria i tillegg til at noen få er digitalisert. Det vi har på singalesisk, pali og sørøstasiatiske språk er ikke katalogisert i det hele tatt. På grunn av manglende språkkompetanse vet vi stort sett ikke hva disse tekstene inneholder.

Samlingen blir ikke brukt så mye av våre egne forskere og studenter, men vi får regelmessig henvendelser fra internasjonale forskere. Som forvaltere av andre nasjoners kulturhistorie påligger det oss et særlig ansvar å tilgjengeliggjøre samlingen både for forskermiljøer og andre kulturinstitusjoner.

Den beste måten å tilgjengeliggjøre samlingen på er naturligvis å fullkatalogisere og digitalisere den, men for øyeblikket er dog bare noen deler av den asiatiske spesialsamlingen katalogisert, og veldig lite er digitalisert.

Naomi Yabe Magnussen, Federico Aurora, Lars Lørdahl og Øystein Johan Kleiven, HumSam-biblioteket, UiO

UiO : Universitetsbiblioteket
HumSam-biblioteket